~~вибрали~~ пооплакали на Антон Цанков от него. Не показвал мерак в работата си, нямал влечение към търговските сделки.

Огорчен и тъжен Николай привърши всичко, което му бяха заръчали и седна пред работната си маса. Прегледа още веднъж някои сметки, които беше записал предния ден. Не. Цифрите не го привличаха. Сделките му бяха безразлични. Друго го мамеше...

Не стихваха в сърцето му последните бащини думи:

„... дано вие довършите моята работа..."

Неговата работа!

До последния си дъх Христаки павлович беше мислил, беше се борил за нея! Чрез просвета поробеният народ да узнае славното си минало, да почне да цени своя език, за да заеме мястото си между другите народи на света, наравно с тях... Пет века той беше спал. И сега чакаше верните му чада да го пробудят, да му помогнат, да прескочи тъмната бездна на тия петстотин години невежество, да настигне, да надмине изпреварилите го, да бъде отново първи между първите...

Учениците на Христаки Павлович помнеха заветите му. Петко Рачов от Търново пишеше вдъхновени песни:

Над нас деница да изгрей
под облачната тъмнота
да видят всички по света,
че българский народ живей!

Николай още помнеше онова къдрокосо мургаво момче, което беше дошло пешком чак от Търново, за да види и чуе прочутия даскал Христаки, който бе напечатал „Царственика" или История Болгарская, която учи „отгде са болгаре произошли, како са кралевствували, како же царствовали и како царства свое погубили". Идеха дори женени мъже, бащи на деца, за да учат „висока наука при даскал Христаки".